

Arbeids- og sosialdepartementet

Oslo, 10.12.21

Vår ref.: SAG

Deres ref.: 21/3497

Høringsuttalelse – Kollektiv søksmålsrett for fagforeninger om ulovlig innleie

1. Om Jussbuss

Jussbuss er Norges eldste studentdrevne retthjelpstiltak. Vi tilbyr gratis rettshjelp i enkeltsaker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordningen. Utgangspunktet for våre merknader er ivaretagelsen av rettssikkerheten til vår klientgruppe.

I 2020 behandlet vi 539 arbeidsrettssaker. Uttalelsene i dette høringssvaret har grunnlag i de erfaringer vi har gjort oss i vår saksbehandling.

2. Merknader

2.1 Overordnede bemerkninger

Jussbuss stiller seg bak departementets forslag om å innføre søksmålskompetanse for fagforeninger i saker om ulovlig innleie. Vi mener at dette vil resultere i et mer seriøst og tryggere arbeidsliv, som også vil kunne bidra med økt rettssikkerhet for uorganiserte.

2.2 Det uorganiserte arbeidslivet

Jussbuss ser naturligvis at det er ønskelig at flest mulig organiserer seg, og på denne måten kan få bistand fra sin fagforening dersom de har behov for juridisk hjelp. Vi opplever likevel at en ikke ubetydelig del av arbeidslivet er uorganisert, særlig utenlandske arbeidere. Disse kan ha ulike grunner til å ikke organisere seg, herunder dårlige erfaringer fra fagforeninger i hjemlandet, lite kjennskap til norsk arbeidsliv, dårlig økonomi eller erfaringer med «fagforeningsknusing».

Uorganiserte arbeidstakere har i liten grad mulighet til å få juridisk bistand og annen hjelp når det oppstår problemer på arbeidsplassen. Dette er fordi de aller færreste har økonomi til å ta saker til domstolene. I tillegg kommer at tvistesummen ofte ikke rettferdiggjør hverken egne sakskostnader, eller risikoen for å måtte dekke motpartens. Dette gjør seg spesielt gjeldende for dem med dårlig økonomi. Videre kan den innleide i mange tilfeller være redd for å konfrontere innleier i frykt for å miste jobben. Dette resulterer i en skjevhet i forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Som en følge av dette vil få innleiesaker fra denne delen av arbeidslivet nå domstolene. Samtidig er det ikke grunn til å anta at det uorganiserte arbeidslivet er mer seriøst enn det organiserte. En betydelig del av norsk arbeidsliv er følgelig ikke underlagt effektiv kontroll. En kollektiv søksmålskompetanse for fagforeninger kan avhjelpe dette.

I tillegg ser Jussbuss at innføring av kollektiv søksmålskompetanse vil kunne ha en preventiv effekt på innleiere. Risikoen ved å drive ulovlig innleie blir større når sannsynligheten for å bli avslørt blir mer tilstedeværende, noe som avhenger av den enkeltes mulighet til å håndheve sine rettigheter. Kollektiv søksmålskompetanse vil i første rekke gagne de innleide, da det føres mer kontroll med arbeidslivet. I tillegg vil dette ha en stor samfunnsmessig verdi. Endringen vil være et godt tiltak mot uheldige konkurranseforhold, da de aktørene som følger regelverket ikke vil bli utkonkurrert av useriøse aktører. På denne måten vil man ha større mulighet for å kunne oppnå et gjennomgående seriøst arbeidsliv, der utgangspunktet er at det lønner seg å følge loven.

2.3 Synspunkter på uttalte bekymringer tilknyttet forslaget

Flere av aktørene på innleiersiden ga uttrykk for visse bekymringer tilknyttet søksmålskompetanse for fagforeninger da dette ble vedtatt i 2012/2013. Mange av disse innvendingene er trukket frem i Prop.83 L (2012-2013), og ble videre gjentatt da bestemmelsen ble fjernet igjen i 2015, i Prop.48 (2014-2015). Jussbuss ønsker å komme med noen bemerkninger til disse innvendingene.

2.3.1 Risiko for søksmål der den innleide ikke ønsker det

Flere av representantene fra innleiersiden fremmet i 2012/2013 bekymring om at innleide kan bli trukket inn i et søksmål som de ikke selv ønsker, og at de kan bli bundet av en dom i dette tilfellet. Dette ble det også lagt vekt på da den kollektive søksmålsadgangen ble avvirket i 2015. Jussbuss er enige i at det er uheldig dersom arbeidstakere blir trukket inn i

søksmål uten å ønske dette. Vi er imidlertid ikke i like stor grad bekymret for at dette vil slå ut i praksis.

Departementet så på problemstillingen i Prop.83 L (2012-2013), og la her til grunn at det er «naturlig og hensiktsmessig» at den fagforeningen som vurderer å ta saken bør «tilstrebe å få en aksept fra/enighet med de aktuelle innleide». De legger også til grunn at dette vil være det beste for saken, men velger ikke å legge ved et lovfestet krav om samtykke fra den innleide arbeidstakeren. Jussbuss stiller seg bak departementet i denne vurderingen, fordi vi ser at det i noen tilfeller kan være tungtveiende samfunnsmessige hensyn som taler for at visse saker bør tas til retten uansett. I tilknytning til dette er det relevant å påpeke at lovendringen kun åpner for søksmålsrett i fastsettelsessøksmål. Resultatet av en dom vil følgelig kun innebære en fastsettelse av lovlig- eller ulovligheten av et innleieforhold, og ikke få noen rettsvirkning overfor den innleide.

Jussbuss mener at de positive sidene ved kollektiv søksmålsrett uansett utveier den negative bekymringen om søksmål der innleide ikke ønsker det. Konsekvensene av ulovlig innleie er store, og medfører omfattende ringvirkninger i arbeidslivet. Innføring av kollektiv søksmålsrett vil bidra til at en uryddig del av arbeidslivet blir mer seriøst og rettferdig. De innleides ønsker kan ivaretas ved at fagforeningen rådfører seg med dem, samt ved at søksmålsadgangen begrenser seg til fastsettelsessøksmål. Kollektiv søksmålsrett vil ha betydning for arbeidslivet både på et samfunnsmessig nivå, og for arbeidstakere på et individuelt nivå.

2.3.2 Negativ organisasjonsfrihet

Videre påpekte noen av høringsinstansene også en bekymring tilknyttet at regelen ville kunne påvirke den negative organisasjonsfriheten. Jussbuss anerkjenner naturligvis at enhver selv skal ha retten til å velge om de ønsker å assosieres med en fagforening eller ikke. Vi ser imidlertid ikke at en slik søksmålsadgang vil medføre et press til fagorganisering. Som nevnt over er det grunn til å anta at fagforeningen vil ta hensyn til den innleide arbeidstakers ønsker når det kommer til muligheten for å ta saken videre. Videre ser vi at en kollektiv søksmålsinteresse for fagforeninger medfører at også den uorganiserte får mulighet til å ivareta sine rettigheter. Prosess, kostnader og frykt for å miste jobben kan gjøre det vanskeligere for en uorganisert arbeidstaker å ivareta sine rettigheter alene i møte med

arbeidsgiver. Kollektiv søksmålsrett vil gi uorganiserte innleide arbeidstakere en faktisk mulighet til å hevde sin rett til tross for dette.

Eventuelle spørsmål kan rettes til Jussbuss på telefon 22 84 29 33 alle hverdager mellom kl. 10.00 og 15.00, eller på e-post til sag@jussbuss.no.

Med vennlig hilsen Jussbuss v/

Sanna Hald Vorren

Fride Herding Solberg

Gunnhild Østensen Stangervåg

Erlend Smith Elgesem

Nora Garder Arnkværn

Zahra Mirzai

Cathrine Reinskau

Truls Hampus Holmström